

ПРНОГОРАЦ.

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 14.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 24. АПРИЛА 1871.

ГОДИНА I.

ПРНОГОРАЦ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. н.; — За СРБИЈУ год. ф. 7; по год. ф. 3. 50. н.; четврт год. ф. 1. 75. н. — За све друге земље год. ф. 8; по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. — За огласе плаћа се за ред 5 новчића. — Дописи, предплата и све наручбине шаљу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

НА БУРЂЕВ ДАН.

У великој просторији времена од четири и по вијека, од пропасти наше народне самосталности до данашње борбе наше за ту изгубљену самосталност народну, било је страшнијех дава у животу нашега народа. Тада још није било уређене Црне Горе, нити је Србија била тада још ослобођена. Мрак је покривао ову сјајну царевину нашу, обилу радиност народну замјенило је турско пљачкање и отимање, мир и ред уступише мјесто убијствима и зулумима, тиранија изгна слободу и са азијатским бјеснилом рашири своју владу опустошења на развалинама српскога труда и на лешинама Обилевијех потомака.

Били су то страшни дани и кроз сва четири вијека ужасни један као други, тако да се цијело вријеме омо не може другим именом назвати, него временом ужаса, временом ропства народнога, временом срама за човјечанство.

Народ добар, бистар, вриједан и јуначан као што је српски, бугарски и грчки постаде роб, постаде пљачан грабежи. Држава, која је у тангвине народу имала најбоље јемство за свој развјатак, као што је и показала сувереницима, којијема је у многијем установама предходила, постаде развалина, у којој се највеће дивљаштво уселило, у којој се најцрњи гјрехови чинишаху.

Сувремене силе, које бјеху поштеђене од азијатскога дивљаштва, или боље рећи, које бјеху крвавом борбом нашијех праотаца сачувале од звијерскога бјеснила, гледаху малаксавање снаге вјетскијех народа — на срамоту своју.

Народ је наш трпио, подносио је муке над мукама. Живота није било за њега, јер је био изгубио слободу своју. Безбројнијем жртвама, које сваки дан падаху и расељавањем својим, нашто га нагна невоља и властољубивост остатка властеле његове, ослаби још већма отачину.

ПОДЛИСТАК.

ОГРАНЦИ ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ
НАПИСАО ВУК ВРЧЕВИЋ.

I.

СМРТ ВЛАДИКЕ ПЕТРА I. И ПОВЛАДИЧЕЊЕ
ПЕТРА II.
(Наставак.)

„Шјутри дан рано отпуштисмо народ а „остаде нас около 50 народних поглавара да „изнађемо начин о управи и владању народњем. „Постависмо народни суд и назвасмо га „Ше „нат“, а за суднике избрасмо 12 људи, т. ј. „једнога вице-президента г. Петра Томова, брата „владичина, и једанајест Шенатура од најјачих „племена, и постависмо 40 перјаника, све бира „не момке и јунаке а од јака браства; а врх „свијех нас као Президента покојног Владике. „Плату годишњу ошјекосмо вице-президе „ту 600, шенатурима по 100, а перјаницима „40 ћесаровијех талајера, а Владици рекосмо „да је све за њега и за његов трошак што се „Манастирско називље, и што Манастиру при „хода ране.

„У свако село намјестисмо капетане, а по „нахијама Војводе и Сердаре, и свакоме наре „дисмо да наименује неколико душевних и по „штених људи уза се, и по мјери душа онога „мјеста, начине стражу (као у Аустрију рои „даре) па да све помаће ствари између

У таквом невољном стању, које је све већијем зулумом турскијем постајало све невољније, а с друге стране опет варан лијенијем падама, у које га уљуљкиваху себични сусједи, морао је наш бједни народ, сињи роб, још један пут вратити се к себи самоме, морао је у себи потражити снагу, да стресе окове, у које бјеше већ до грла окован.

Са јунашћом у срцу и са пушком о рамену одметну се цијет несретнога српства у — хајдуке у — планину.

Да, стари хајдуци српски, то су што и данашњи слободњаци, које силеције са својијем законима или безаконима гоне из отачбине у земљу сретнију, слободнију.

Старе, зелене планине српске, то су биле Швајцарска наша, у њих су се купили борци слободе, из њих и у њима борили су се они за њу против угњетача њезинијех.

И та је борба трајала много година, и сваке године скупљаху се Сорци слободе српске на данашњи дан у густијем планинама и високијем врлетима. Од туд је и остало оно: „Бурђев данче, хајдучки састанче!“

У прољеће, када природа све оживљава и покреће, када подиже све што је на земљи за живот, у прољеће на Бурђев дан искуљаху се синови подјармљенога народа, одушевљени борци части народне, преходници слободе наше — хајдуци српски.

Толики спомени, толика дјела многогодишње мучне борбе народа нашега, скопчане са данашњијем даном, не могу остати без одјека у души српској.

Па какав је то одјек? Бурђевске јунаке, хајдуке српске, другове по духу и времену славнога Кара-Ђорђа славе и прослављају пјесме народне, а ми им спомен чувамо у осјећању благодарности и одушевљења.

Но одјек онај, који дају они догађаји данас у души нашој, тиче се данашњег стања нашег.

„себе суде, а за више да шиљу суду на „Цетиње. Нико од ових народних капетана, „сердара, и страже, није имао ни једне паре „плаће на годину, осим само што су дијелили „глобе које је народ плаћао за нека и нека „побиљежена преступљена.

„Но да не заборавим казати — настави „Стеван — за новог Владике; оћасмо да га „одма шиљемо у Русију да се завладичи, али „он каоо ти паметан младић рече нам: како „ђу овако не научен нићи у Русију да се вла „дичим ако Бога знате?! нијесам но двије „године у Котор учио, а двије три на Топлу у „Кастелнови код Игумна Јосифа Троповића, па „ми треба јошт, и колико да знате! приучити, „па онда отићи у Русију. Он се покојник пре „даде научи дан и ноћ, и послаје један мјесец „дана опремисмо га к владичи Пећкоме с пи „смом и мохуром народним те га зархимандрити, „и стајао је Архимандритом све до прољећа, а „вазда учио, па га опремисмо, и Русија нам га „завладичи, и дарова му сву нову окруту вла „дичију, јер му ни једна од онијех што имамо на „Цетиње није ваљала но све кратке до кољена.“

„А да ти је било виђети, мој Врчевићу, ђе „смо ми шенатури у почетку сјеђели и судили

*) Ујеравали су ме многи стари црногорци, па и исти г. Стеван Перков да се у Црну Гору јошт није рађало височијена и у свему саразјерна (крупна и угледна) нити пак у лицу виђенијена од пок. Владике Петра II. Ну ја у моме вијеку није у свијету онако висока, крупна и љуске дике нијесам виђио, а за њега у ми не треба ми казати.

И данас још пиште многа браћа наша у онијем истијем оковима, који су до скоро окливали сав народ наш. Онај исти непријатељ слободе наше стоји и данас са суровом силом својом између нас и њих, и не да нам да се заграимо, па да се више никад непуштимо. Па данас можда и више још непријатеља имамо.

Славећи дакле Бурђев данак и помишљајући на „хајдучки састанак,“ можемо ли у данашњем жалосном стању, у коме се наш народ још налази, да не пожелимо са свом ватром живог родољубља, састанак свију сила народнијех на једноме пољу, на пољу оном са кога се не смјемо вратити без слободе и јединства.

Погледајмо на јадно стање наше тужне браће у турскијем синцирима. Живо срце пупа нам у грудима. Један брат из Херцеговине пише нам оданде и описује нам тамошње ужасно стање и шиље нам списак жртава, који су само од нове године пале. Човјек се ужасне кад види онај број и чује за оне муке, којијема се мори народ. А шта би било, када би се побрајали сви они синови народни, који посташе жртва дивљаштва и на нечувенијем мукама душу испустише. Читуља је то, од које ће се потоњи вијекови згрозити.

У прошлости броју овога листа јавља се из Призрена, да је триста синова оставио своју праћедовску вјеру. То је заслуга владике Мелентија, коме је ништа да занемари и цркву своју, да изда вјеру и народ, само да угоди својем господару и да народнијем благом напуну своје шпагове. А стегнимо срце и погледајмо на браћу у Босни и на осталу, што су без куће, без слободе своје! Свуда јад, свуда пронадамо.

Не треба још много па ће милиони нашега народа бити проређени, а богата и горама оклићена земља наша, изнурена и гола.

Можемо ли, смјемо ли дакле с прекрштенијем рукама гледати јаз, који се пред нама све већи

„прије него покојни Владика ограда ову ђе „поту од куће? Душе ми моје грешне, ђешна је „данас Господара кнеза коњушка, па ево ви „дичи за славу Бога а на здравље куће Петро „вића! је ли ово данас једна мала царевина? „А што Бог да и у напријед.“

Виђех ја у овога човјека управо неку особиту памет, знао сам да ђу још штога од њега паметно и важно чути; а срећом десило се ноћ јесена, замолих га да још мало поједи, да бих што од њега а он од мене чуо, и тако ми добри старац добровољно угоди. Пописмо јошт по једну кафу, и даде.

Учитам га: А да мој добри старче и брате Србине, што се теби чини, и што говоре Црногорци о овој новој промјени владе црногорске? Мисли ли народ да је боље имати за господара кнеза но владике, а и теби како се чини, право ми кажи? А он мени:

„Ја мислим да господар кнез зна што чини, и мислим да не би пуштио боље име а узео мање на себе, кад му је могло бити да бира ово хоћу а ово нећу; а наш прости сиромашни народ незна ни кад је ситан; а ма опет неко пртља тако а неко овако, као кад човјек кроз огањ бунца. Чуо сам од паметних људи да је име „кнез“ велико име и највеће послјије цара и краља, па не знам како ће се наш кнез моћи успоредити уз друге кнезове, који од велика богатства ни сами не знаду шта ће с царом

отвара? Можемо ли, смијемо ли пропуштати вријеме у послу, који је неизвјестан, у скањивању, које је опасно, у чекању, које нам може загорчити?

Босна и Херцеговина зову нас у помоћ. Загрлимо их док су још у животу, јер плач на гробу њихову њима неће ништа помоћи, а нас ће јако оборити.

То је данашњи одјек старијих успомена Бурђева дана у срцу српском.

ЗАЈЕДНИЧКИ ГЛАС.

Кад се оно недавно говорило о мирном уступљењу Босне и Херцеговине Србији, читали смо у „Пештанском Лојду“, који је орган грофа Андришија, свашта о Србима и у опште о словенском истоку. Што ништа истинито ни паметно не нађосмо у овијем чланцима, и ако нам је жао, опет нијесмо ми криви.

„П. Лојд“ жигосао је тежњу подјармљенијех народа за ослобођењем својим и за уједињењем с браћом својом именом „немогућности“ и све покрете у то име приписивао је некијем „идеолозима.“ У њима је тражио узрок кретања народнога, а не у неприродном стању народа, који осјећа у себи животну снагу, те хоће слободе. Своје несмислено тврђење, оснивао је на својој уображеној истини, да на балканском полутоку нема народности у маси, и оно мало што има, да је ослабљено јакијем противничкијем елементима, који су међу њима, а осим тога још и пасагласношћу и ревновањем између појединијех словенскијех племена и земаља.

Тако је писао онда „П. Лојд“, а сада је дошао полузванични лист цариградски „La Turquie“, који уређује потурица Бордејан, да одијева ту исту пјесму. Источну, т. ј. дукнавску или јужнословенску федерацију назива он празном фантазијом, и за доказ својем фантастом тврђењу служи се разлозима, с којима се обесмртио и „П. Лојд.“

Он каже, да у Бугарској, у Босни и Херцеговини нема ни једне велике народности, која би могла дати тијем земљама сопствени народни карактер.

Младобугарски лист „Слобода“, што излази у Букурешту, одговарајући на то вели: „Да човек одговара на такве воловске глупости, било би и смијешно и заудно, јер човек, који се продао Турцима, незаслужује ништа друго, него највеће презирање. Но „La Turquie“, је лист полузваничан, Али-пашин, па за то не можемо да не поновимо оно, што смо му већ толико пута рекли. Слушајте г. Али-паша! У нашем царству, или у нашем отаџбину живи четрнајест милијона Хришћана, у Аустрији шеснајест милиона, у Русији седамдесет и шест милијона Руса и Малоруса, а у Јевропи сто шестдесет милијона честитијех и добросавјеснијех, који се гњушају вас. А ако вас данас по који од њих и чува, печува вас за то, што сте ви ваљани и народ способан за развитак. Ту су сасвијем други узроци, који

радити, а Бог им је дао од давна господство, прије и после Косова, а десили се у сретње и богате земље; а ми? Десили се у овој јадној спућеној гори, нити је кадар кнез нас помоћи, ни ми кнеза — правна рука мртвој друга — говори се. Ово је нешто много на високо попету за нас и њега, ама дај Боже спрама добу. Прави кнез српски пропаде на Косову, па и прави сердари и војводе, а тога данас више нема. Ето бајаги називље се да Србија има кнеза и Боже им га подржи! Али каква је то кнежевина кад и дан данашњи турчину плаћа сваке године данак? то се код мене зове „на гласу ружица а на дому тужица;“ но опет боље онако но као што је до Карађорђа било те се пред свијетом диче и поносе. А ови наш млади кнез Данило нема се чим друго поносити осим овом шаком горских хајдука, којима је отац и мајка нож и пушка, а кућа и баштина својих десет поката, да се мучи да му очи прсну, а сва срећа и уживање, ова слобода о којој се боримо с турцима и латинима још од Косова, и нема, ја мислим, није по границама један камен, који није с људском крвљу поштрапан. Ето какво је наше камено живљење! Душе ми моје, мени се чини да овђе не би нико до ђавола (налет га било) и нас живљели, ни ове јаде и муке од повоја до покрова подносили.“

Ја му одговорим: „А зар ти се мало чини Стеване то што си ми сад казао? Све народ пароду, а човек човеку завиди, јер сваки своје муке

већ изчекавају и који ће скоро изчезнути. Наполеона већ нема, Викторија се једва држи на своме пријестолу; Вилелмо је пријатељ с Русијом, а Аустрија вам је слаба помоћ. Разумијете ли? Што се тиче нас, т. ј. Бугара, Срба, Румуна и Грка, то ћемо вам скорим практично показати нашу снагу, нашу моћ.

Чујте! Немислите ви, да ће вас спасти неслога, која је између Бугара и Грка, или уображена размирица између Срба и Бугара. Геновић, Арнаутов и друге удворице вам лажу, да има те неслоге. Будите увјерени, прва пушка која пукне против вас уједињиће све Хришћане у једно тијело. Ваша је тескера већ потписана и францускијех чивута нема, да вас спасу.“

Ово је јасан одговор, као што је јасна истина, која се ту износи. Тврђењем, да у Босни и Херцеговини и у Бугарској нема велике народности, која би дала тијем земљама сопствени народни карактер, немогу она званична гласила никога обмахнути као што ни ми неможемо вјеровати, да и они сами могу држати да је црно оно, што је цијеломе свијету бијело.

На посљедку може им бити. Само обмана многе је сатарила, неће ни њима помоћи. Да тако буде стоји до нас, до наше узајамности. Ту узајамност неговати, дужност је наша, а дужност је и свакога правог пријатеља народног. Ми смо због тога баш и узели овђе овај одговор „Слобода“, бугарскога народнога листа, о једне стране да уједино покажемо непријатељима нашега ослобођења, како мисле Срби и Бугари и колико се обзиру на њихово одвећ слободна тврђења, а с друге стране опет, да упознамо наш свијет са братскијем мислима наше браће Бугара. Таквијим радом осујетићемо све непријатељске интриге наперене против нашега заједничког дјела.

ДОПИСИ.

ПОДГОРИЦА, 8. Априла. — Јављено вам је већ за побуну, која се амо дигла. Због исте буне нема сада у Подгорици ни једнога низама. Један је табор отишао у Скадар, а други у Призрен због речене буне. Осим тога узети су скоро сви коњи јаднијем Зећанима, да носе тајин војсци. Па куд им коње узеше, туд их још и заптије бију и злостављају. Јадан народ у Зети утучен је због тога јако, јер зна да ће тешко добити своје коње натраг, а ако их и добије, то ће бити све убијено батинама и теретом. Чужемо да су већ на путу многи скапали.

Како је раји под Турчином можете видети и из ове маленкости. Близу цркве наше стоје неки Пипери. Један од њих дође по обичају о васкрсу на ливаде са црногорском капом на глави. Како га је Јусбаша заптијски опазио одмах га је позвао на чардак и ту му је силом скинуо капу црногорску, да се зна да је у Турској, и ако је Црногорац. И још могу неки савјати и вјеровати, да може ма који народ живити са Турчином у једнаком праву, у миру и љубави,

подноси а за туђе нити чује нити зна, и добро је рекао покојни Владикау Горском Вијенцу:

— Нико сретан, нико задовољан
Све се човек брука са човеком,
Гледа мајмун себе у зрцало;
А ко оће вјечно да живује,
Мученик је овога свијета.“ —

П.

ОСУДА НА СМРТ ЈЕДНЕ ЖЕНЕ, КОЈА ЈЕ УБИЛА НЕХОТИЦЕ СВОГА МУЖА.

Колико је мени познато, до данас се није дало чути ни у Црној-гори ни у по Херцеговини, као ни по Боки Которској да је човек своју жену убио, или наговорно кога да је убио; и кад би му до какве невоље дошло, мени се чини да би прије себе по своју, али чију му драго, жену на смрт убио, јер код сва ова три народа нема човеку више срамоте, по да би жену макар нехотице или у боју смакнуо; али опет рјеткији су они мужеви који, дај буди, није једног у свом вијеку избио, (обично чибукком а замлатницом и без броја); но са свим тим он жену и љуби и поштује, премда ни њој истој, а камоли коме другоме, он то чини знати, али хоће да га слуша и да му је покорна.

На против имамо много примјера да су жене своје мужеве убијале, или навеле другог да га убије; јер глупа простота размишља друго но да се само освети; дакле по природи четвороножној а не људској. И ево и другог случаја у Црној Гори да је жена сво-

када и ова мала ствар, народна капа, вријеђа његов турски фанатизам.

Морам вам рећи коју и за наш меџис. У њему сједе наша два човјека, али су они међу Турцима ништа. Њихова ријеч не само да не важи, него се шта више они чувају, да и перекну што, што би Турцима било противно, само да не изгубе то господство. Када дође који сиромашни Зећанин, њему се суди по старом јаничарском капуну, а наша два Меџиса смију се и ни ријечи не проговоре за јадника. Није дакле доста што нас Турци гњече, него ето и од свога морамо да трпимо.

БЕРАНИ, 4 Априла. (У доњим Васојевићима.)

— Оваква мутљава скоро се не виђе у нас. Нико не зна шта је, а свака зебе и очекује нешто. Народ је јако узбуђен, а то је све проузроковао наша својим изненаднијем позивом на главаре. Он позва шездесет Васојевићкијех главара к себи не рекав им зашто. Главари незнајући узрока, зашто их зове, можда се и побојаше те нехтедоше отићи пред пашу, него одоше сви у планину. Само је један главар васојевићки остао и то по имену Миро Дедовић.

Нијесам до сада могао дознати, зашто је паша позвао главаре к себи, но да их није звао на каву о томе вас могу увјерити, а то свједочи и то, што се сви главари одметнуше у планину. Може бити да су они нешто и научили, када оставише своје домове, и одоше у планину, да оданде одговарају паши, ако их хтедне штогод питати.

Ови је догађаји јако узмутио народ и из овога се може звашта излијећи. И није шала шездесет главара, када побегну у планину, јер то су људи, који имају сав народ уза се. Ако дође до густа, они могу покор да учине, и онда тешко зулумџарима.

Овако не може дуго стојати и што се збује јавићу ви.

У ТРЕБИЊУ, 11. Априла. — У чемерном стању нашега рода добро би било, када бих вам могао јавити што год радосно одовуда, да се бар мало разведри патничка душа српска, али ево жалости нема тога у нас, не веселимо се ми никада, него плачемо и онда када се сви веселе. Вијести су вам одавде само тешке муке и грозне патње, које нам задају мрски синови османлиски. Ево чујте шта се код нас све догађа.

Помамни Турци, разуздани лупежи недају нам ока отворити: они краду, пљачкају, куће проваљују и убијају у сред дана као у сред ноћи, што год хоће то чине, јер им нико не смета, а ко би смијео, кад су аскери царски синови?

Тако ето 20. Марта у сред чаршије обише њеки зли војници врата у кући једне женске и опљачкаше је, а њу печуеном смрћу уморише. После шеснајест дана извадише ту мученицу, по имену Саве Кеџанова, из воде, ће је утопише. Свуд по тијелу имала је она страшне ране. И тијем зликовцима нема трага, јер се и нетраже. Па чујте и још даље, какву печовјечност

га мужа убила. У почетку види се да је било нехотице, али у свршетку виђеће се њезино звијерско, а не женско, поступање. Ево како: У Априлу мјесецу доведоше Примичани једну жену на Цетиње, и ш њом два њезина синчића (једноме бјеше около 14 а другоме 9 година) као свједоке учињеног убиства; и кад дочух да уљегоше у Биљарду, отидем и ја да слушам како је било, и како ће ова два синчића на матер свједочити да им је ова убила. Дакле почеше питања и одговори —

Кнез. „Шта је било људи?“

Брат онога те је погинуо „Ево Господару погину ми брат пашјом а не јуначком смрћу, и на моју кућу постаде нова клетва, да нас свијет по прсту и по грдицу казује и да нас пасу за нашу бруку прича.“

Кнез. „А ко га уби?“

Брат. „Ево ова моја кучка, а не снаха, уби мужа; убила је сабља божја да бог да!“

Кнез. „А како га уби болан! и зашто?“

Брат. „А јадни њезини знали! као што мене знаду за онаквим братом. Не знам ти, Господару, што казат, него јуче испред подна дођоше ово двоје ђеце из пола дома, и свијем путем прекукаше; те ја к њима потрчи и упитај: шта ви је зла ви срећа!? а они мене кроз плач обадва: Ах за Бога, стрико, уби нас неко оца! Каква оца, задесили вас јади! а ће вам је матер? А они ми кажу да не знаду него да су је виђели ће уз поље бјежи кад су у једном

подносимо овђе. У неђељу на Цвијети 29. Марта искупило се мноштво народа у цркву, да се побожнијем срцем помоли Богу, да му Бог милостиви да снаге да издржи све ове муке, које му задаје звијерски Турчин. Па ни тај дан свијетлога празника немога нам проћи, као у друге звијер Хришћана. Стамболски војници подигоше се да нам службу божју омету. Пролазише кроз народ као дивљаци и гураше се тамо и амо, а женама и ђевојкама напуштају трзаху и отимаху цвијеће и наките. Ах! Боже, како нам је срце пуцало од јада, како нам је било тешко гледати звијерскоту Азијата, ће се смије нашем осјећању хришћанском, ће нам плује на светињу нашу, ће нам жене и ђецу срамоти и скида с њих убоги накит, ће нас све као пошљедње робове разбојнички отискује себи с пута! Крв нам је јурила у образе и ми смо се опет морали уздржати, да од зла ненаправимо још много већ.

Кад сам већ узео, да вам набрајам патње наше ево чујте још и ово.

Има овђе неки бјесни Алија, измјет љутска, и звијер какву само пустиња одхрањује. Он носи андар у руци, те сјече и убија безобзирце на сваком мјесту, и војничком забиту то је по њему и њега свуда и по чаршији, као свога јунака похваљују. Немогу се побрајати његова крвава злочинства, а кожа би се свакоме најезила, и такво дивљаштво још се похваљује. Камо гнев божји, да сатр: и земљу, која споси ова чуда!

25. Марта упадне исти црни Алија у вече у једну кућу и нападне и тешко обрани поштеву и вриједну домаћицу Шћепу, брата Мапојада Ђеповића, овдашњег трговца. Прса и руке све јој је изјекао. Али и она се јуначки бранила. Без ичије помоћи и без оружја, с голим рукама хрвала се она са бјеснијем звијером, бранила је поштење своје и свога рода. Нека јој је као Ђурђевки и честитој јунакињи свијетло образ и хвала пред цијелим свијетом.

Ето вам браћо и роде српски, напућих мука, које ми амо подносимо, чујте и видите, може ли се овако живити.

С ДОЊЕГ ДУНАВА, 6. Априла. — Прилике у подунавским кнежевинама врло траљаво стоје. Од како је комора распуштена, и од како је старо министарство пало, и ново образовано, истина да ваљдани промена нема, али ипак све запето стоји. Странке боре се и препиру се, и на концу кад се о свему добро расуди, то се право не зна ко шта хоће. Са садашњим министарством баш нико задовољан није, а кнез окром поједини лица, баш никако приврженика нема, и нема начина да његово стање поправи и на престољу се уздржи! Румуњски народ са свијем је хладан према њему, неће да употреби онакове начине као с Кузом да га на силу из земље отера, већ држи да ће се њему самом додијати, те ће једног дана отпутовати.

Кад се скупштина разишла, и пре него што су се посланици својим домовима повратили, држали су своју тајну сједницу, и повели су реч о кнежеву одласку: Посланик и вођа слободњачке странке г. Братијано рекао је: да док кнез

100,000 цекина годишње од народа узима, да се он без невоље никако решити неће да земљу сам од своје воље остави, већ му треба у првој скупштини плату на 6000 цекина умањити, као што и кнез слободне Црне Горе, од свога народа добија, те ако се сагласи, то може и надаље остати, ако не, то може одлазити кад му угодно буде.

Било како му драго, али верујте да је положеније кнеза Карла врло неповољно, а право говорећ, он је, сам својој судбини крив, и то поводом грађења гвоздених путова, што се и он у спекулације упушта, и не само што од народа 100,000 цекина узима, већ је са својом њемачком дружином и на други начин своју кесу с народним добром пунио. Таква се ето повика на њега диже.

Слободњачка странка већ је свој програм, за бирање нових посланика за комору, на ореду изнела, и прстом указује, ко да се бира. Нема сумње да успети неће.

Турци се спремају да код прве прилике с оружаном силом подунавске кнежевине заузму, али као да само Румуње страше, јер су уверени да би им на другом мјесту димлице задимиле. Слободњачка странка у случају турске посаде много на Црну Гору полаже. —

Наша браћа Бугари, који су своје очи на Црну Гору уперили, издали су ових дана од стране првог одељења револуционарног комитета, и привремене владе, позивницу на све народне пријатеље, да ли ће и надаље у своме досадашњем положају остати т. ј. на страни турској остати, али к народној странки пристати. Позивница је врло обширно написана, и устој се отворено говори, да сваки онај који проти свога отачества, народности и слободе радије буде, да ће с Турцима на једном коношцу висити, а сваки онај који заслуге за отачество стече, да ће му отачаство признао бити. На концу говори позивница, „продајте имање, заложите жену и децу и избјављајте отачаство.“ —

Наша браћа Бугари врше сву своју задаћу, те ако им Бог поможе, то ћемо скорије важних појава доживити.

Скорије јавићу вам се опет.

ОДЕСА, 5. Априла. — У првијем бројевима омиљеног нам нашег листа, свак је с' удовољством читао како славе „Вожић на Цетиње.“ — Узајмност захтјева да вам и ја у свом реду опишем с' којим се је необичним начином овде Христово васкрсење ове године одпразновало. Но прије но што се упуштим у то, за нужно сматрам толико рећи, да овај у густој прашнини и гњилом блату подигнути град, благодарећи својом срећном топографичном положају, у кратко вријеме од кримске војне, јако се је развио и без престанка сваки дан на очиглед све се боље и боље развија, тако да се и његово жителство становито већ на околу 150 хиљада душа одређити може. — У том броју чивути заузимају прво мјесто су 60 хиљада, а после њих долазе Њемци; зато москвићи и не сматрају Одесу другачије већ као „жидовско-њемачки пород.“ — Осим ова два елемента насе-

ђеца звали пије им се озвао. Дођосмо ће је покојније окопавао руметин, кад ли га ни мртва ни жива нема. Почех га на глас звати, и видећи да се неодазивље те ми сви у наоколо тражи га, и једва опазисмо, при једноме окрајку, у руметин један стог земље и видимо да је они исти дан прекопана, а у једном грмену бачена пуста мотика. Прифатимо је; кад ли јој уши и по држала у голој крви. Одма се досјетимо да га је она мотиком — а нико други — убила; откопамо га, и кад му нађемо сву главу здоружену, почнемо се над њим бити шакама у главу, и кукати; направисмо носила те ш њим дома и упокој га синоћ; а ево јутрос дошли к теби да ти нашу погонију и бруку јавимо, и довели ову пашју оготину; и сви ми на нашу душу мичемо да га нико до ње није убио, насад чини од нас и од ње како те Бог и твој прави суд учи.“

К н е з. (пут оне жене) „Како пашјакиња! зашто јуни својега домаћина? Ко те наговорио? Ж е н а. Ја их само, Господару, слушах што зборе и смијем се њиховој будалаштини. Можеш ли ти, Господару, вјеровати да сам га ја убила? Ђе бих свога домаћина убила ако Бога знаш! И док је он жив био, на чуду сам и на тешку муку ударала, да своју ђецу проравимо; а камо ли ћу моћ сад без њега?“

С и н с т а р и ј и. (обечи на њу оба ока): „Јеси га ти, кучко, а не мајко, убила, а нико други; али ћеш ми га ако бог да главом платити!“ — И кнез и сенатури зачудише се би-

лења у мањем размјеру долазе, Руси, Југославени, Грци, Италијанци, Французи, Енглези и т. д. обична смијеса народа коју сријеташ у сваком, лијепој будућности одређеном, трговачком приморском граду. — Чивути, они скитаоци без дома и без рода, као свуђ где се има што до-бити, у ову плодну и богату Русију приошле као пијавице и крвнички посисавају крв народа: с' друге стране наметнули се Њемци и спутале га као брштан што спута стару зидину. — Није се чудити, ако под оваковом увјету, мирни и трпећи руски народ није склоњен ни Чивути ни Њемцу, овом „немилоду госту у славенској кући.“ —

Васкрсење освану нам ведрим небом, и сунчаним зраком. Свак хиташе по пријатеља на честитање овако весесог дана; вријеме пролијеће непримјећено све до оног часа у којему се и вечерња одслужити имала. — Побојни стадоше купит се по многијем градскијем црквама, док код Св. Троице грчке цркве објесно чивутче баци се каменом у прквени прозор и с' тим даде повод кавги. — Наравно, Руси нијесу могли нехајно сматрати на ову увреду православне вјере, и заједно с' неколиким Грцима, пуштише се по улици, осветом да оперу претрпљену срамоту. — Чивутина ни једнога не доватисе, али чивутска сопственост издржа трошкове праведљиве народне срчбе. — Рушаху се дућани и крчме, истребљавашу се еспаци и покућство, домљаху се стакла на пешцере не штедећи никога који није икону или часни крст у свом прозору изложно био. — Настаде ноћ и вријеме одмора; ал сутри дан у понеђељник опет се својски заузеше и ломљава се продужи до мркле ноћи. Одморисе се други пут пак и трећи дан сједоваше у својем предузећу, али без одиха све док сриједа свану а сила их војничка не разагна. — Ово тридневно разорење извршило се је без укс и буке, сваки се за дијело као за очну браду хватао и не може се рећи да га је предводила намјера крађе, грабења или убиства, а наравно четама су се приближали као гледаоци они васдашњи неизбојживи љубитељи туђега а међу њима опет много чивута, и доста награбине. — Кад вјетар стабло извали све село трчи да дрва у-сијече! Данас Одеса преставља вид града после непријатељског нападаја. Готово по свакој улици, мноштво кућа стоји изломљеним пенцима, скршенијем оквирима, највећи дио дућана и крчма опустошене су, по пазарима клупе преломљене на многа мјеста тротуари покривени обломцима стакла, дрва, камења, разбивеног покућства; једном рјечи свуђ опустошење и разорење, тако да се већ чивутима овим начином причињена штета до околу 2 милиона рубаља рачуна, — јер хришћанска сопственост била је за све вријеме поштеђена. — Ево вам како се је ове год. одпразновало Васкрсење у Одеси. — Није сумње неко ће пострадали за ове догађаје, али хоће ли бити то они, који то заслужују? У почетку предпостављена власт може се рећи сматрала је равнодушно на усталие и тим их је ободрила у свом предузећу. — Рекао би да није било под руком потребите снаге за удавит устанак у својем порођају, јер тек на четврти дан празника, почеше приспјевати жељезницом војници из околине. —

строји ума, срцу и очима овога ђетета. Пак

К н е з. „Да ну ти дијете право и чисто казуј све оно што си видео и чуо, а ако ништа слажеш, душу ћеш под тојагама данас на Цетиње испуштити.“

С и н с т а р и ј и. „Бијасмо, Господару, јучер рано, ја и ови мој млади брат, изагнали јарад у једну страну ниже кућа, и сјдећи на једноме крпу, угледамо несретнега оца ће окопава руметин, један пушкетом од нас далеко, и ја му се иза гласа јави да зна ће смо, а он нама препоручи да чувамо, да неби јарад чесову штету учинили. Околу ручањег доба, виђосмо матер ће оцу покојному носаме ручак и ми јој се јависмо, и она нама. Кад је сишла до оца, чусмо ће је нешто у велико псоваше, и виђосмо да је поче бити чибуком, а ми обојица почесмо код јаради плакати; жао нам мајку! док на један пут виђосмо да отац у руметин паде, као да га неко пушкетом уби, на мало стависе, виђосмо мајку да све нешто мотиком замахиваше. У они час ми промислисмо да је тата сино да руча, а мајка да окопава руметин; кад ли на један пут виђосмо је ће побјеже уз ону гору, те ми обојица зови мајку, коју видимо, и оца, којег не видимо; по нам се нико не одазивље; те ми остави јарад и бјежи дома кукајући и кликујући стрика, да потече онамо, јер без неке погоније не би матер бјежала, него би нам се одазвала. Ја друго не знам ништа него ти је стрико казао.“

(Наставиће се.)

Сад су се предузеле строге мјере, и број уапшених достиже 2000.

Вама је извјестно познато, како је 1821 године патријарх Григорије, убијен у Цариграду и после бачен у море, пак случајно једним бродом уловљен и тјело донесено овде и погребено у Св. Троицу цркву. — Знаћете већ да је грчко правитељство изисало од нашега дозволење пренијети леш мученика патријарха у Грчку. — Из Атије су намјеравали на ту сврху одправити овде војену фрегату, али јој недадоше проћи Дарданелу и Вософор, тако су послали трговачки пароход „Византион“ који је овде већ приспио, су три владике и с осталим нашим свештенством свега седмиња, као депутација овлашћена да га прими, спроведе и у Атини остатке мученика преда. — У суботу идуће седмице т. ј. 10 текућег, крећуће пароход одавде к' својој назначењу да тамо приспије на дан у којему Грчка своју независност слави. —

Незнајући долазил вам на Цетиње америкашки „Indepens“, за то ћу вам из њега донијети свршетак његовог једног чланка од последњег фебруара, у којему говорећи о скорој путовању В. књаза Алексеја Александровића у уједињене државе, овако свршава: „Бог заштити цара рускога и дозвољава њему и свакоме члану његове велике фамилије све благослове које крунишу главу цара Бога бојећих се, и који љубе слободу и служе човечанству. — А кад В. књаз поступи на нашу земљу будућег Јуна, мјесеца најљепшег у години кад руже цвјете, нек усахне десна рука народа ако заборави приготовити срдечни и књажевски дочек једноме од првијех европејских књажева, сину великог цара, који кад смо ми у пропаст великих смута били, није нас заборавио.“

Писаћу вам вагда кад буде шта да се пише, али не вагда из Одесе јер ја скачем као фрка од плота до плота, и већ ва мало дана идем у Влашку. —

ЦЕТИЊЕ, 23. Априла. — Јавилисмо, да су г. Божо Петровић, предсједник сената и војвода г. Петар Вукотић, добили знаке ордена св. Станислава, првога степена. Сада дознајемо, да су исти знаци пропраћени писмом Кн. Горчакова Његовој Свјетлости Кнезу Николи, и, ако смо добро извјештени, државни канцелар руски изјављује у своме писму, да Њ. В. цар руски особиту пажњу обраћа једноплеменој Црној Гори и да са особитијем задовољством прати неуморни труд Њ. Свјет. кнеза Николе око унапређења свога народа.

Ми ово са задовољством саопштавамо, јер видимо из овога да је одношај Црне Горе према Русији такав какав само треба да је међу једнокрвном браћом.

— Читалисмо у „Јединству“ у једноме од пошљеднијех бројева један полемичан чланак, у којем се говори о одношају Србије према Црној Гори. Нама је полемика врло непријатна, јер смо ради да смо и сложни и силни, него да се препиремо о томе, јесмо ли или нијесмо сложни, и јер се слога по себи не да прогласити, него се мора дјелом утврдити.

Ми смо због тога свагда од самога почетка затворили пут полемичи у нашем листу, па за то и у овом случају, не само што и немислимо у њој учествовати, него на против жао нам је што до таквијех појава долази. Али када је већ тако, ми не можемо утајити незадовољство, које у нама изазваше они ретци у поменутом чланку, же се управо преговара Црној Гори за оно, што јој је од стране Србије чињено. Нама је чудно, да се писац онога чланка могао толико заборавити, да говори баш о љубави између посестримских земаља, Србије и Црне Горе, у исто вријеме заборављана ту љубав, из које је једино могао потећи сваки дар Србије Црној Гори. Нијесу то лични дарови, јер кад Србија, као богатија српска земља, дарује што оскуднијој српској Црној Гори, ту недобија онда само Црна Гора, него и сама Србија и цијело Српство. Црна Гора од како је увијек се борила за слободу српску. Поставити је дакле у могућност, да је што сигурнија у тој српској борби, то је дужност, коју изискује заједнички рад, заједничка тежња — ослобођење и уједињење народа српскога, и по тому такова приговарања не знамо на што би друго могло смјерати, ако не на то, да се вагда Црна Гора опомене на некаку благодарност или на Бог зна какве обвезе, што би доста доста зазорно изгледало у очима нашега свијета.

Држимо, да с овим изјашњењем одговарамо својој дужности, као орган слободе српске, и желимо да се у будуће не догађају онакве несмотрености у мислима, као што је она у „Јединству“, а и у њекијем другејем па и странијем листовима, јер немогу остати без непријатних пошљедица за српско осјећање.

— Из једнога приватног писма из Биограда видимо ово: „6. Априла била је велика светковина у граду у спомен предаје градова. На сред града била је начињена трибина, же је после службе г. митрополит говорио бесједу. Трибина је била врло лијепо украшена са многим владалачким сликама, но пажњу свију присутних привукла је ова слика: С једне стране Књаз Никола а с друге Књаз Милан, а између њих једна табла са надписом „источно питање“, коју су они држали са стране руком. Више њих стоји попреје покојнога књаза Михаила, који им пружа мач са надписом: „Овим ћете побједити непријатеља.“ Осим тога бјеху два аиђела један с једне, а други с друге стране и држаху вијенце над књажевима, а испод свега тога стајаше написано: „Само слога Србина спасава.“

Ова слика потресла је свакога војника и грађанина и многи је рекао: „Благо нама, кад имамо ова два владоца српска, с њима ћемо побједити Турке.“

Ми смо читали извјештаје о тој светковини у биоградским листовима, али ово ненађосмо ни у једиоми. Немамо међутијем повода сумњати о истинитости овога, па с тога и саопштисмо нашим читаоцима.

— Од неколико дана бави се овђе капетан г. Божо Влајковић из Биограда, који је путујући дошао и на Цетиње, да задовољи своје родољубско осјећање. За то вријеме ишао је са својијем овдашњијем пријатељима и на Црнојевића Ријеку, два сахата од Цетиња. Мило нам је што можемо јавити, да је том приликом за обједом, како је ријеч била о школи, на предлог г. Влајковића скупљено у друштву до 12 људи у име то, да се оснује фонд за подпомагање ђака. Добро би било, кад би се наставило скупљање прилога за овај фонд, па кад би се настало, да се и код другијех школа то исто учини. Прилог по могућности не пада никоме тешко, а ствари се много користи.

Г. Влајковић одпутовао је јутрос одавде.

ВИЈЕСТИ ИЗ НАШИЈЕХ И ТУБИЈЕХ ЗЕМАЉА. *)

* Пријатељски одношаји између Русије и Бугарске доказују се опет династичкијем посјетама. Осим прускога престолонаследника долази у Петроград још и холандски пријестолонаследник па за то се мисли, да ће се ту радити и о ријешењу луксембуршкога питања и то тако, да Луксембург остане као самостална држава у њемачком савезу.

* Положај версальске владе врло је жалостан. Она не само да не може да исплати први дио ратне накнаде Пруској, него је шта више изјавила да не може ни исплатити све дотле, док се у Паризу не угуши устанак, јер дотле нема кредита. С тога је пруска посада у сјеверном дјелу Париза још остала, а тијем је угушење устанка отежано.

* „П. Лојду“ јављају из Цариграда, да је Султан наложио војеном министру; да турску војску преустроји у свему по прускоме начину. Ми мислимо, да би Султан или његов министар прије постигли циљ, кад би могли учинити, да Турци буду као Пруси, а ово ништа не вреди. Мењајте начине, колико ви је воља, Турчин је Турчин. — У војничкијем круговима чује се, да ће султан дати турскијем региментима имена њемачкијех и рускијех владара.

* У Америци има 120 великијех монитора, који носе имена славенскијех народа, земаља и градова.

* 11. Априла држао је средишњи одбор народне странке у Сријему договор о кандидатима, и препоручени су ова господа: За срез вуковарски: г. парох Перкањански; за Вуковар мјесто: Јосип Кристић из Вуковара; за илочки срез: Павле Грчић; за товарнички срез жупник Одић; за ердевички срез: жупник Томбор; за пришки срез: др Рогулић; за Руму мје-

сто: Свет. Николајевић; за румски срез: др Димитријевић.

У Руми ће се држати 18. (30.) април. изборна конференција.

Средишњи одбор издаће проглас којим ће кандидате своје објавити.

* Чује се, да ће влада ставити за Сријем ове кандидате: Савјетника Јурковића, Живковића, Парчегића, судца Марковића, судца Вукотића, Јанчова. Но ово се само гласа. Владина странка ради свим силама али врло опрезно.

* Препирка међу Портом и мисирским вице-краљем постаје сваки дан озбиљнија. Турци се боје, да су то све интриге генерала Игњатијева. Султан је искао да му вице-краљ каже, зашто се оружа.

* „Цукунт“ јавља, да Андраши борави у Бечу, да коначно ријешит питање о докинућу крајине. Да ли се ради о докинућу цијеле крајине, или о прелазу докинутога дјела у провинцију, незнамо. У Бечу вијећају сада Моллинари, Розенцвајг и Трипски о начину поступања при провинцијализовању.

КЊИЖЕВНОСТ.

— Никола Панић поштар у Биограду издаје књигу „Виноградар“, или укупно винодјелује и сађење лозе, у обиму јасне и целе опширности, од првог и познатог немачког виноградаря Ф. Ј. Дохнала оригинално, превод са немачког.

Садржина је ово:

1. Разна резидба лозе, као код младог чокота, без главњака и са истим, поребарце, тестерење, са стране резање, голечење језичасти, кривудасти рез лозе, и променљиво резање.
2. Чокот и његови саставни делови и најзнатнија својства чокота.
3. Разплођивање и множење чокота.
4. Поступање са чокотом.
5. Обделавање земљишта.
6. Резидба у опште и на много начина, као: рез у главу, резање ћулаво, спољашње мимокосно.
7. Неговање и снажење лозе, привезивање вињаке, чардаклије, итд.
8. Везивање лозе.
9. Заливање.
10. Подлагање, подбочивање и прибадање.
11. Изданци, лоторасти.
12. Ластарење.
13. Гнојење.
14. Непријатељи чокоћа.
15. Болести чокота и лечење.
16. Употреба виновог чокота 1.) у обрежним виноградима, 2.) по баштама, 3.) избјигање или начин истеривања ластара 4.) о распорођењу.
17. Берна.
18. Вино.
19. Планински календар виноградски.
20. Закључак и објасњење.
21. Регистер и синонимни технички изрази.

Дело ово исеће на 10 штампани табак са леним словима у ново отвореној штампарији г. Љуб. Даниловића а цена је само 4 гроша или 40 новчића а који обадве захте 15 гроша или 1 ф. 50 н. уписивање отвара се до 15. априла, нарочито за ону господу који су ради да им се имена у књиги печатају, да се што пре и прејаве, сваки који скупи 7 уписника прими ће осму књигу на дар за свој труд, књига ће се разаслати свакоме о трошку самога писца.

ОГЛАС.

У цетињском женском Институту бити ће за идућу школску годину петнајест отворенијех мјеста за иностране дјевојчице, које ће се под врло умјерену цијену од стотине талијера са својом одећом и постелом у Институт примати, одгајати и држати, као и све остале питомке.

Родитељи, који би жељели у исти Институт своје ћерке намјестити, треба да се најдаље до Петрова дана о. г. пријаве нижеподписаној Управитељи, од које ће сазнати поближе услове примању њихове дјеце, као и то којима се наума и језицима дјеца уче.

Беојчице треба да су од частијех на биле и од сиромашнијех фамилија, да су навршиле бар девету годину, да су здраве и да знаду пошешто читати и писати српски и бројати барем до стотине.

На Цетињу 8. Априла 1871.

Надежда Пацевић
Управитељка женског Института

*) Вијести под овом рубриком намјењујемо особито провинцијским читаоцима, пошто само за њих могу имати важност новости.